

УДК 811.11: 003.083

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-33>

АБРЕВІАЦІЯ ЯК ПРОДУКТИВНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В ГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)

ABBREVIATION AS A PRODUCTIVE WAY OF CREATION OF LEXICAL UNITS IN GERMANIC LANGUAGES (BASED ON ENGLISH AND GERMAN)

Рябокучма Т. О.,

orcid.org/0000-0002-5498-4784

*старший викладач кафедри іноземних мов історичного та філософського факультетів
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Горбаченко А. Л.,

orcid.org/0000-0002-0516-8107

*асистент кафедри іноземних мов
факультетів психології та соціології
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Статтю присвячено дослідженню явища скорочення лексичних одиниць в германських мовах. Аббревіація є настільки поширеним способом словотворення у германських мовах, що ученими розробляються спеціальні словники, в яких зібрано аббревіатури та подано їх тлумачення. У роботі проаналізовано як виникають, функціонують і еволюціонують аббревіатури в англійській та німецькій мовах. У дослідженні розглядаються лінгвістичні механізми та соціокультурні чинники, які керують процесами скорочення в англійській та німецькій мовах. Встановлено, що аббревіатури використовуються у всіх сферах людської діяльності. У роботі виокремлено такі види лексичних скорочень: аббревіатури (скорочені слова з перших літер (або з інших частин) складного словосполучення), усічення (скорочення довгого слова, зберігаючи його основне значення), та контамінації (поєднання частин двох слів, щоб утворити новий термін). Аббревіатури поділяються на акроніми, які утворюються з перших літер слова чи словосполучення і вимовляються як одне слово; та аббревіації, які вимовляються як окремі літери. У дослідженні також розглянуто вплив цифрової комунікації та глобалізації на розвиток скорочень в обох мовах. Встановлено, що розвиток Інтернет-комунікації сприяє частішому використанню аббревіатур, адже їх творення засноване на принципі лінгвістичної економії. Виявлено, що англійська і німецька мови нерідко запозичують аббревіатури одна в одній. У статті виокремлено та проілюстровано прикладами основні групи скорочень у німецькій мові, а саме: поширені загальні скорочення; скорочення, що стосуються німецького мовознавства; географічні скорочення; скорочення зі сфер релігії та історії; скорочення з різних галузей науки; скорочення, притаманні й іншим мовам. Серед головних переваг вживання аббревіатур у статті виокремлено наступні: економія часу та місця в усній і письмовій комунікації відповідно; сприяння стандартизації термінології завдяки уникненню довгих термінів і фраз; забезпечення чіткого і точного спілкування; полегшення повторення часто використовуваних термінів.

Ключові слова: словотвір, аббревіатури, комунікація, лексичні одиниці.

The article is devoted to the study of the phenomenon of reduction of lexical units in Germanic languages. Abbreviation is such a common way of word formation in Germanic languages that scientists are developing special dictionaries that collect abbreviations and provide their interpretations. The paper analyzes how abbreviations appear, function, and evolve in English and German. The study examines linguistic mechanisms and sociocultural factors that influence the processes of reduction of lexical units in English and German. It is established that abbreviations are used in all spheres of human activity. The following types of reduction of lexical units have been identified in the paper: abbreviations (abbreviated words created from the first letters (or

from other parts) of a complex word combination), truncation (abbreviation of a long word while preserving its main meaning), and contamination (combination of parts of two words to form a new term). Abbreviations are divided into those that are formed from the first letters of a word or phrase and are pronounced as one word; and those that are pronounced as separate letters. The impact of digital communication and globalization on the development of abbreviations in both languages have also been examined. It has been found that the development of Internet communication contributes to the more frequent use of abbreviations, because their creation is based on the principle of linguistic economy. It has been found out that English and German often borrow abbreviations from each other. The main groups of abbreviations in the German language have been identified and illustrated in the article, namely: common general abbreviations; abbreviations related to German linguistics; geographical abbreviations; abbreviations from the fields of religion and history; abbreviations from various branches of science; abbreviations inherent in other languages. The following advantages of using abbreviations have been highlighted in the article, namely: saving time and space in oral and written communication; promoting standardization of terminology by avoiding long terms and phrases; ensuring clear and precise communication; facilitating the repetition of frequently used terms.

Key words: word formation, abbreviations, communication, lexical units.

Постановка проблеми. Словотвір є вирішальним аспектом мовної еволюції, що дозволяє мовам адаптуватися до мінливих потреб спілкування. Серед різноманітних процесів словотворення значну роль у сучасній лінгвістичній динаміці відіграє аббревіація. Аббревіація є широко вживаним і продуктивним способом словотворення в германських мовах, зокрема в англійській та німецькій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поява більшої кількості скорочених лексичних одиниць відкриває широкий простір для дослідницької діяльності. Останні дослідження підкреслили зростаючу роль аббревіатур як в англійській, так і в німецькій мовах, особливо в цифровій комунікації, науковому дискурсі та корпоративній мові. Л. Денисюк та Н. Данілова досліджували аббревіацію сучасної англійської мови [1]; С. Кійко та О. Лутанюк вивчали аббревіацію у сучасній німецькомовній віртуальній комунікації [2]; О. Хитрень та І. Карамишева здійснили зіставний аналіз аббревіацій в англійській та українській мовах на матеріалі публікацій міжнародних організацій [3]; В. І. Павлюк студіювала особливості вживання англійських аббревіатур галузі освіти [4]; С. Дружбяк розглядала структурний та перекладацький аспекти аббревіації в сучасній німецькій економічній термінології [5]; І. М. Калиновська та М. М. Процик вивчали аббревіацію як прояв мовної економії [6]; Д. Крістал розглядав соціолінгвістичні наслідки широкого використання аббревіатур [7]; В. І. Кульчицький досліджував аббревіатури в рамках вивчення особливостей словотворення німецької мови [8; 9].

Технологічний прогрес і глобалізація також призвели до збільшення використання аббревіатур в обох мовах. Дослідження Інтернет-лінгвістики підкреслюють динамічну природу аббревіатур в онлайн-дискурсі, де ефективність і швидкість комунікації керують їх еволюцією.

Мета статті – дослідити особливості утворення, вживання та функціонування аббревіатур в англійськомовному та німецькомовному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Аббревіація – один із продуктивних способів словотвору, який набув поширення у XX столітті. Термін «аббревіація» від лат. «abbreviation» («скорочення») означає скорочування слів і словосполучень, унаслідок якого утворюються слова, які називаються аббревіатурами [10]. Це стосується усіх мов загалом та англійської й німецької зокрема, які постійно використовують аббревіатури для розширення свого словникового запасу.

На сучасному етапі розвитку англійської та німецької мов кількість скорочень збільшується та розробляються спеціальні словники, в яких зібрані аббревіатури та подається їх тлумачення. Аббревіатури використовуються у всіх сферах людської діяльності: науці, літературі, документознавстві, діловій усній та письмовій комунікації, назвах закладів освіти, марках автомобілів тощо. Однак, варто зауважити, що саме в художній літературі аббревіатури вживаються порівняно рідко. Відтак, поява більшої кількості скорочених лексичних одиниць відкриває широкий простір для дослідницької діяльності.

Скорочення слів щодня набуває все більшого поширення, а відтак збільшується кількість аббревіатур. Т. М. Ніколаєва виокремлює такі види лексичних скорочень: аббревіатури, усічення та контамінації [11, с. 107].

Аббревіатури – це скорочені слова з перших літер (або з інших частин) складного словосполучення, які своєю чергою поділяються на акроніми та аббревіації. Акроніми утворюються з перших літер слова чи словосполучення і вимовляються як слова, а не окремі літери, наприклад англ. *NATO* (*North Atlantic Treaty Organization*) – укр. «Організація Північноатлантичного договору»; нім. *TÜV* (*Technischer Überwachungsverein*) – укр. «Асоціація Технічного Нагляду». Аббревіації, на відміну від акронімів, вимовляються як окремі літери і здебільшого (але не завжди) складаються з приголосних, наприклад англ. *FBI* (*Federal Bureau of Investigation*) – укр. «Федеральне бюро розслідувань»; нім. *BMW* (*Bayerische Motoren Werke*) – укр. «Баварські автомобільні заводи». У німецькій мові аббревіації зустрічаються частіше у технічному та бюрократичному контексті.

Усічення передбачає скорочення довшого слова, зберігаючи його основне значення, наприклад англ. *info* (від *information*) – укр. «інформація» і *lab* (від *laboratory*) – укр. «лабораторія», нім. *Uni* (від *Universität*) – укр. «університет» і нім. *Kino* (від *Kinematograph*) – укр. «Кінематограф». Усічення в обох мовах часто виникають у неформальному та розмовному середовищі.

Контамінації поєднують частини двох слів, щоб утворити новий термін, наприклад англ. *brunch* (*breakfast + lunch*) – укр. «бранч» і англ. *smog* (*smoke + fog*) – укр. «смог». У німецькій мові такі контамінації, як нім. *Jein* (*Ja + Nein*), що означає «так і ні» і нім. *Denglisch* (*Deutsch + Englisch*) – укр. «німецько-англійська гібридна мова» ілюструють цей процес. Контамінації є особливо ефективними у створенні нових термінів для нових культурних і технологічних явищ.

Аббревіатури спрощують спілкування, зменшуючи довжину слова, але при цьому зберігаючи його значення. Цей принцип лінгвістичної економії особливо актуальний у швидкоплинних взаємодіях, таких як цифрова комунікація та журналістика.

Розвиток Інтернету та мобільного зв'язку значно збільшив використання аббревіатур. Англійська мова домінує в онлайн-просторі із такими аббревіатурами, як англ. *LOL* (*Laughing Out Loud*) – укр. «сміятися голосно» і англ. *OMG* (*Oh My God*) – укр. «О, Господи». У німецькій мові також використовуються такі аббревіатури, як, наприклад, нім. *LG* (*Liebe Grüße*) – укр. «з повагою».

Враховуючи глобалізаційні процеси, обидві мови все частіше запозичують і адаптують аббревіатури одна в одну. Англійські аббревіатури часто інтегруються в німецьку, особливо в бізнесі та технологіях (наприклад, *IT*, *CEO*, *FAQ*). І навпаки, деякі німецькі аббревіатури, як-от *AZ* (*Arbeitszeit*, що означає «робочі години»), час від часу вживаються носіями англійської в спеціальних контекстах.

Варто зауважити, що англійська мова запозичила багато латинських аббревіатур, які функціонують у мові вже довгий час. Найпоширенішими на сьогоднішній день вважаємо такі: *e.g.*, що походить від латинської фрази «*exempli gratia*», яка дослівно перекладається як «наприклад»; *etc.*, що походить від «*et cetera*», використовувалося в англійській мові з раннього середньовіччя і перекладається як «тощо»; *i.e.*, що походить від латинського «*id est*» і означає «тобто» і використовується в англійській мові для більш повного пояснення попереднього твердження [12].

Деякі німецькі аббревіатури є широко відомими, оскільки багато офіційних скорочень базуються на міжнародних угодах, як-от: валюти та одиниці вимірювання. Інші аббревіатури належать до певної, переважно наукової галузі, і рідко зустрічаються в повсякденній мові. У німецькій мові є правила скорочень, що базуються на загальних домовленостях і можуть використовуватися в текстах. В німецькій мові скорочення можна класифікувати за такими групами [13]:

1. Поширені загальні скорочення:

- usw. – und so weiter (і так далі)
- z. B. – zum Beispiel (наприклад)
- u. a. – unter anderem (серед інших)
- ca. – circa (приблизно)
- d. h. – das heißt (тобто)

2. Скорочення, що стосуються німецького мовознавства

- Adj. – Adjektiv (прикметник)
- Subst. – Substantiv (іменник)
- ugs. – umgangssprachlich (розмовний)
- Pl. – Plural (множина)

3. Географічні скорочення та назви країн

- NRW – Nordrhein-Westfalen (Північний Рейн-Вестфалія)
- BY – Bayern (Баварія)
- CH – Schweiz (Швейцарія)
- EU – Europäische Union (Європейський Союз)

4. Скорочення зі сфер релігії та історії

- v. Chr. – vor Christus (до н.е.)
- n. Chr. – nach Christus (н.е.)
- ev. – evangelisch (протестант)
- kath. – katholisch (католик)
- Hl. – Heiliger/Heilige (Святий/Святі)

5. Скорочення з інших галузей науки

– DNA – Desoxyribonukleinsäure (Biologie) (ДНК – дезоксирибонуклеїнова кислота (біологія))

- Dr. – Doktor (akademischer Titel) (доктор (вчене звання))

6. Інші скорочення, що також розповсюджені в інших мовах

- ASAP – as soon as possible (so bald wie möglich) (якнайшвидше)
- DIY – do it yourself (Selbstmachprinzip) (принцип «зроби сам»)
- FAQ – Frequently Asked Questions (häufig gestellte Fragen) (часті запитання)
- PS – Postskriptum (Nachschrift in Briefen) (після написаного)

Таким чином, абрєвіатури відіграють важливу роль майже у всіх сферах повсякденного життя та науки. Вони полегшують спілкування, економлять час і простір і часто є невід'ємною частиною відповідного технічного словника. Хоча деякі абрєвіатури зрозумілі міжнародним стандартам, є багато таких, які використовуються лише в певних мовах або предметних галузях. Тому важливо знати контекст, щоб уникнути непорозуміння і правильно використовувати скорочення.

Варто зауважити, що незважаючи на те, що в обох мовах використовуються подібні методи скорочення, є певні відмінності. Англійські абрєвіатури, як правило, гнучкіші та легше сприймаються в повсякденній мові, тоді як німецькі часто зберігають свої формальні та технічні асоціації.

Абрєвіатури за своєю природою допомагають скорочено представити слово або вираз. Відтак, варто виокремити переваги використання абрєвіатур [14]:

1. Економія часу – абрєвіатури дають змогу швидше писати та читати інформацію, що особливо корисно під час швидкого спілкування, наприклад у чатах.

2. Економія місця – у письмових документах, формах або на вивісках абрєвіатури можуть допомогти заощадити місце.

3. Ефективність – у спеціалізованих текстах або технічній документації абрєвіатури полегшують повторення часто використовуваних термінів.

4. Стандартизація – аббревіатури сприяють стандартизації технічної мови та термінології.

5. Легке сприйняття – використання аббревіатур допомагає уникнути довгих термінів або фраз, які зробили б текст більш громіздким і розтягнутим.

6. Формальні вимоги – аббревіатури часто використовуються в офіційних документах, оскільки вони стандартизовані та забезпечують чітке і точне спілкування.

Висновки. Отже, аббревіація залишається динамічним і продуктивним способом словотвору як в англійській, так і в німецькій мовах. На процес утворення аббревіатур впливають лінгвістичні, технологічні та соціальні фактори, що сприяє безперервній еволюції обох мов. Розширення цифрової комунікації зумовлює використання та поширення аббревіатур, що й надалі формуватиме лінгвістичні тенденції в майбутньому. **Перспективи подальших розвідок** у даному напрямку вбачаємо в аналізі інших способів словотворення у германських мовах у різних видах дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Денисюк Л. Данілова Н. Аббревіація сучасної англійської мови. *Нова педагогічна думка*. 2015. № 1. С. 63–65.
2. Кійко С., Лутанюк О. Аббревіація у сучасній німецькомовній віртуальній комунікації. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 3 (9). С. 178–192.
3. Хитрень О., Карамішева І. Аббревіації в англійській та українській мовах: зіставний аналіз на матеріалі публікацій міжнародних організацій. *Universum*. 2024. №. 14. С. 305–311.
4. Павлюк В. І. Аббревіація в сучасній англійській мові: особливості вживання аббревіатур галузі освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. №. 8. С. 142–148.
5. Дружб'як С. Аббревіація в сучасній німецькій економічній термінології: структурний та перекладацький аспект. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. №. 1 (25). С. 42–51.
6. Калиновська І. М., Процик М. М. Аббревіація як прояв мовної економії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. 2012. Т. 1. №. 26. С. 124–125.
7. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of English Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 582 p.
8. Кульчицький В. І. Проблеми теорії словотворення німецької мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2009. Вип. 17. С. 136–142.
9. Кульчицький В. І. До питання про побудову функціональної моделі словотвору. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2012. Вип. 22. С. 113–126.
10. Аббревіація у мовознавстві. URL: https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B1%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%83_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D1%96. (дата звернення: 26.01.2025).
11. Ніколаєва Т. М. Перекладацькі аспекти сучасних англійських аббревіацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 37. Т. 3. С. 107–110.
12. Digging Up the Latin Roots of 14 Abbreviations. *Merriam Webster Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/wordplay/origin-of-latin-abbreviations-ie-eg-etc> (дата звернення: 30.01.2025).
13. Abkürzungen, gebräuchliche. *Lern Helfer*. URL: <https://www.lernhelfer.de/schuelerlexikon/deutsch/artikel/abkuerzungen-gebraeuchliche#> (дата звернення: 28.01.2025).
14. Deutsche Abkürzungen. *Deutsch Akademie*. URL: <https://www.deutschakademie.de/blog/deutsche-abkuerzungen/> (дата звернення: 29.01.2025).